

**DE COMPLETE
KLEURENGIDS
VOOR DE TUIN**

FRANCIS PEETERS
GUY VANDERSANDE

DE COMPLETE
KLEURENGIDS
VOOR DE TUIN

Iets vormgeven met kleuren en lijnen vraagt een diplomatieke aanpak, want het moeilijkst is om alles op elkaar af te stemmen.

RAOUL DUFY

Inhoud

Inleiding	9
-----------	---

BASISPRINCIPES ..... **13**   **KLEUR VOOR KLEUR** **77**

DE KLEURENKAART VAN DE KLEURENCIRKEL	14
Primaire kleuren	14
Secundaire kleuren	15
Tertiaire kleuren	17
Harmonie en contrast	18
Verzadiging	22
Verandering van kleuren	26
Drie ideeën om zwarte gaten te vermijden	31

ER IS MEER DAN ALLEEN DE KLEUR VAN EEN PLANT **34**

Vibraties	34
Hoeveelheid en beschikbaarheid	37
De breedtegraad	38
Grondsamenstelling	39
Vorm en materiaal	41
Afstand	42
Het geheugen	46
Emoties	47
Architectuur	49
Trends	53
Licht	53
De omgeving	57
De seizoenen	58
Kunstmatige elementen	61

KLEUR IN DE TUIN, VROEGER EN NU **62**

De ideeën van Jekyll	62
Christopher Lloyd	64
Tom Stuart-Smith	66
Het beperkte palet van de modernisten	67
Claude Cormier, conceptualist	70
Andere ontwerpers	73

ROOD **78**

De nuances	81
Zuiver rood	82
Oranjeachtige roden	84
Blauwachtige roden	88
Pruimkleur	92
Toepassingsregels	98

ROZE **106**

De nuances	109
Zuiver roze	110
Oranjeachtig roze	114
Blauwachtig roze dat verfrist	120
Blauwachtig roze dat verwarmt	122
Toepassingsregels	124

PAARS: MAUVE EN VIOLET **134**

De nuances	137
Mauve	138
Violet	142
Toepassingsregels	144

BLAUW **150**

De nuances	153
Zuiver blauw tot indigo	154
Toepassingsregels	168

GEEL **176**

De nuances	179
Vanillegeel	180
Groengeel en citroengeel	184
Felgeel	186
Toepassingsregels	201

ORANJE	206
De nuances.....	209
Zuiver oranje met oranjegeel.....	210
Lichtoranje.....	214
Oranje gekruid met brons.....	216
Toepassingsregels.....	222
GROEN	230
De nuances.....	235
Bostuin: sfeer van onderhoud.....	238
Exotische sfeer.....	240
Groenblijvend en solitair.....	242
Als bodembedekker.....	244
Toepassingsregels.....	246
WIT	252
De nuances.....	255
De mythe van de witte tuin.....	267
Een tuin bij maanlicht.....	268
Een zwart-witte tuin.....	271
Toepassingsregels.....	272

KLEURENCOMBINATIES 277

INLEIDING	278
HARMONIEËN	280
Harmonieën met blauw.....	280
Harmonieën met mauve en violet.....	285
Harmonieën met roze.....	289
Roze en wit.....	289
Roze en mauve.....	293
Magenta en mauve.....	297
Roze en purperrood.....	301
De pastels.....	305
Harmonieën met warme kleuren.....	306
Rood en groengeel.....	306
Rood en geel.....	310
Rood en oranje.....	313
Oranje en geel.....	316
Hot borders.....	319
CONTRASTEN	320
Contrast met blauw en geel.....	320
Contrasten met mauve/violet.....	324
Mauve/violet en groengeel.....	324
Mauve/violet en geel.....	328
Mauve/violet en oranje.....	335
Mauve/violet en wit.....	339
Contrast met grijs en purperrood.....	343
Contrasten met roze.....	344
Roze en geel.....	344
Roze en oranje.....	348
Contrast met oranje-geel-wit.....	351
Contrasten met rood.....	352
Rood en groen.....	352
Rood en wit/zilver.....	356

COMBINATIES VAN MEERDERE KLEUREN 360

Tot slot.....	365
---------------	-----

Inleiding

Het is best gek dat kleur zo'n hot item is in de tuin. Het is een expressief hulpmiddel voor de een en een bron van zorgen voor de ander. Toch zou kleur nooit het allerbelangrijkste moeten zijn. De structuur, en de keuze van planten die geschikt zijn voor de specifieke omstandigheden in jouw tuin, komen altijd op de eerste plaats. Daarna kun je nadenken over hoe je alles zo lang mogelijk interessant houdt. Zet daarbij niet al je kaarten op bloemen. Kleur komt daarna pas. Het is geen doel op zich.

Praat je met drie mensen over kleur, dan zullen de meningen flink uiteenlopen. Iedereen heeft zijn eigen emotionele en culturele bagage. Terwijl de één een bloedhekel heeft aan oranje, deinst de ander er niet voor terug om gele tulpen naast een rode plastic tuinkabouter te zetten. Wie van hen heeft nu een 'goede smaak'? Er bestaat niet één algemene verklaring voor wat zich afspeelt in de tuin, net zomin als voor wat er op een schildersezal gebeurt. Geldt de logica van het collectief als uitgangspunt? Oké, dan is geel vrolijk, zwart somber, blauw melancholiek en rood een en al passie.

Wat wel duidelijk is: het heeft vooral te maken met het netvlies. Achter ons oog zitten drie soorten kegeltjes waarmee we de basiskleuren rood, groen en blauw kunnen onderscheiden. Maar we zijn niet allemaal hetzelfde. Wanneer we het wetenschappelijk bekijken blijkt dat een en dezelfde grasvlakte door mannen als geler en door vrouwen als groener wordt ervaren. Ligt dat verschil in waarneming misschien aan de basis van de uitdrukking 'aan de overkant is het gras altijd groener'? Het schijnt ook dat als je met 60.000 km/sec. door rood licht raast, het stoplicht groen wordt. Dat beweert meneer Doppler althans. De zaken worden nog ingewikkelder als je hoort dat 8 procent van de mensen kleurenblind is op drie mogelijke manieren, of dat de beroemde Britse tuinontwerper Gertrude Jekyll – door liefhebbers van kleurrijke Engelse tuinen toch zo ongeveer als een heilige beschouwd – zó kippig was dat ze moest stoppen als kunstschilder, maar dus wel succesvol werd met tuinontwerp.

Is het dan eigenlijk wel verstandig om een boek over kleur in de tuin uit te brengen, terwijl wij allemaal verschillende tinten waarnemen? En als je weet dat onze ervaringen en achtergrond onze keuzes verder beïnvloeden? Het antwoord is: ja.

Kleuren zijn een belangrijke factor als het gaat om de sfeer in je tuin. Ze kunnen in een mum van tijd een troosteloze, kille plek omtoveren tot een oase van rust en ontspanning. Ze spelen een sleutelrol bij het creëren van diepte, uitstraling, contrasten. Maar het tegenovergestelde kan ook: dat een betoverende plek een verschrikking wordt, omdat de gekozen kleuren zijn ziel wegroven en de harmonie verstoren.

Eén ding is zeker: het zijn niet de kleuren zelf die het spel bepalen, maar de hoeveelheid van elke kleur die in een bloem of blad zit. Niets is erger dan zuivere kleuren. Die moet je absoluut mijden, want ze zijn zeer overheersend. Toch kan in de natuur een veld met felrode klaprozen prachtig afsteken tegen een massa groen van minder grote intensiteit. Het zijn de nuances die het mogelijk maken om kleuren onderling te combineren en die ook de meeste discussie opleveren.

Deze twee Zuid-Amerikaanse planten, een biefstukplant en een cactusdahlia, zorgen samen voor een vurig spektakel in de eenjarigeborder. De mimicry is zó geslaagd dat je pas op het tweede gezicht de aanwezigheid opmerkt van een andere rode, anemoonbloemige, dahlia. Harmonie hoeft niet synoniem te zijn met zoete kleurtjes...

Welke van deze twee tuinen is het mooist? Over het antwoord valt te twisten. Je kunt makkelijk enthousiast raken over de groep dropplanten en mauve lavendelstruikjes, die zich subtiel vermengen met de witte bloemschermen van *Ammi majus* en de gele bloemen van *Anthemis* 'Sauce Hollandaise'). Daaronder is het een en al knalkleur, met *Kniphofia*, *Agapanthus*, *Penstemon*, *Cosmos*, *Lychnis*... Wat? Jij zou vooral het Barbie-roze van de muur willen aanpakken? Kijk, daar begint het gekrakeel al... Maar alle gekheid op een stokje: misschien kijk je er anders tegenaan als je bedenkt dat dit een speciale plek is voor patiënten in een ziekenhuis. Zij kunnen hier even 'energie tanken'.

Rood is rood. Maar hoe kwalificeer je paars? Voor sommigen zal het een kleur zijn die aan roze kant is, anderen zien er een variant op blauw in.

Veel boeken bespreken kleur, en trouwens ook andere tuinonderwerpen, alsof ze hét recept hebben voor perfecte combinaties. Je hoeft alleen maar wat voorgedrukte elementen bij elkaar te gooien om een paradijs op aarde te maken.

Andere auteurs zijn weer vooral lyrisch over de foto's die ze bespreken. Wat je bladzijde na bladzijde ziet is inderdaad prachtig; je zult je vergapen aan al die fantastische combinaties. Maar wanneer je vervolgens voor je eigen border staat, die je als een akelig witte bladzijde aanstaart, weet je nog steeds niet wat je moet doen. Tenzij je alles precies wilt gaan kopiëren, heb je niet zoveel aan al die mooie foto's. Het is een beetje alsof je het recept van de dokter inslikt en hoopt dat dat net zo goed werkt als het pilletje waarvoor het recept was.

Een derde benadering die soms wordt gehanteerd, is het uitwerken van wetenschappelijke theorieën over de kleurencirkel met bladzijden vol ingewikkelde verwijzingen en abstracte, duistere concepten. Wat heb je aan die informatie? Alleen fabrikanten van hoofdpijnmiddelen zullen er wijzer, of in elk geval rijker, van worden.

Tuinieren moet gewoon leuk zijn – en spelen met kleur ook. Daar heb je maar heel weinig theorie voor nodig; de rest doe je vooral op gevoel. Dit boek wil daarom hooguit de deuren openen naar een fascinerende wereld waarvan het verhaal nooit uitverteld is. Niets is definitief. Er is geen empirischer onderwerp dan werken met kleuren, omdat de parameters zo talrijk zijn dat elke tuin, elke ervaring, uniek is. Observeer, probeer uit, pas aan. Ik wil je graag de noten aanreiken, maar niet de hele partituur. Improviseer... Maak muziek!

Het doel van een boek over kleur zou moeten zijn om het creatieve proces voor je te ontleden. Niet op een vage manier, maar eenvoudig en precies, zodat je het mechanisme leert begrijpen waardoor je het aan elke situatie en ieders smaak kunt aanpassen. Niets is irritanter dan een moeilijke uitleg te moeten lezen en herlezen om aan het eind te ontdekken... dat je er helemaal niets mee kunt!

De tuin heeft niet het monopolie op kleuren. Alles om ons heen heeft kleur: een reclameposter, een wachtkamer in een ziekenhuis, een concert van Mika... Onze hele omgeving omhult ons met emoties die door kleuren en kleurencombinaties worden opgeroepen. Je kunt je daar al dan niet door laten inspireren – dat staat iedereen vrij.

Het belangrijkste om bij tuinaanleg te beoordelen – en te proberen te behouden – is de ziel van de plek. Waarom wil je precies hier ingrijpen? Hoe ga je de dialoog op gang brengen tussen de plek en degenen die er wonen? Een tuin staat voor magie, ontdekking, harmonie, hoop, sereniteit... Het is een ruimte waar we graag willen zijn en die meestal alle kwalen van de aarde weet te genezen. Kleuren spelen hierin een sleutelrol, want ze vibreren, ze beïnvloeden je emoties via trillingen. Kortom, wat voor soort tuin je ook creëert: kleur is er hoe dan ook en heeft wezenlijk invloed op de uitstraling ervan.

BASIS- PRINCIPES

De kleurenkaart van de kleurencirkel

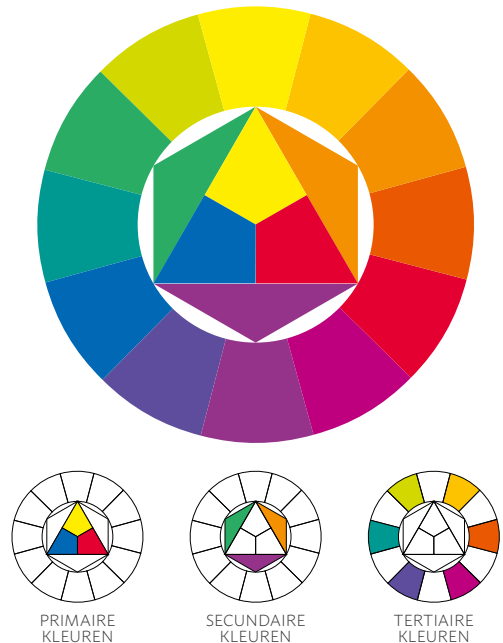
NEE, SLA DEZE BLADZIJDE NOG NIET OM! De kleurencirkel is echt relevant voor je tuin. Mensen houden nu eenmaal van ordenen en classificeren, want dat maakt het leven simpeler. Eh... simpeler? Ja en nee: behalve dan dat tuiniers liever de kleurencirkel van schilders gebruiken, terwijl drukkers en digitale vormgevers andere waarden hanteren. Vergeet dat maar weer: we gaan het niet onnodig moeilijk maken.

Ik ben zelf helemaal geen voorstander van allerlei theorieën en regeltjes, tenzij ik er zo snel mogelijk van mag afwijken. Ze maken ons leven misschien makkelijker, maar nog fijner is het geluksgevoel dat je kan overvallen door een volslagen verrassing. Toch wil ik hier enkele basisprincipes benoemen die je helpen begrijpen hoe kleuren werken en hoe je er gebruik van kunt maken in de tuin.

PRIMAIRE KLEUREN

Er bestaan drie zogenaamde primaire kleuren, wat betekent dat je ze niet door mengen kunt verkrijgen. Dat zijn rood, geel en blauw. Deze kleuren zijn heel helder, omdat ze zuiver zijn. Als je ze verdunt door er bijvoorbeeld wit aan toe te voegen, worden ze minder helder. Deze eigenschap is goed zichtbaar bij bloemen en je kunt er bijvoorbeeld een clair-obscurcontrast mee maken.

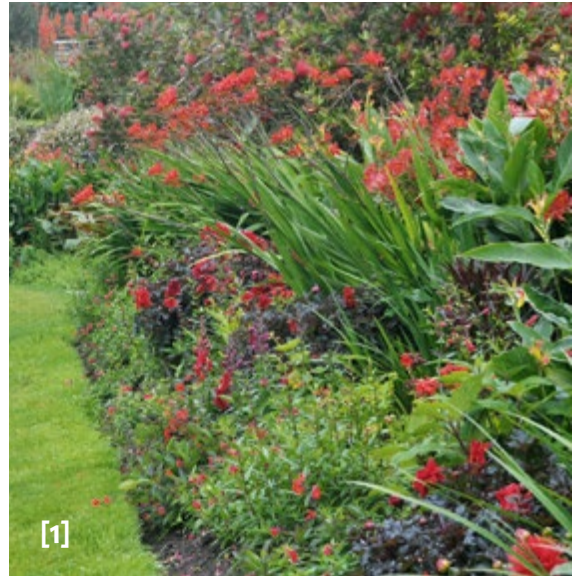
We kijken vaak naar de schilderkunst bij de kleurkeuzes van onze tuinen vanwege de vergelijkbare principes, maar er zijn grenzen. Mondriaan had misschien succes met zijn nevenschikking van gelijke hoeveelheden van deze drie zuivere kleuren, maar ik betwijfel of dat een goed idee is voor de tuin. Denk jij van wel? Stel je dan eens voor dat er een kameleon door een border in deze drie kleuren zou lopen. Waarschijnlijk zou hij in zo'n onnatuurlijk kleurenschema al dood zijn nog voor hij de andere kant van de border heeft bereikt.

SECUNDAIRE KLEUREN

Gelukkig zijn er ook de zogenaamde secundaire kleuren. Deze krijg je als je twee van de drie primaire kleuren mengt: groen (geel + blauw), oranje (geel + rood), violet/purper (rood + blauw). Deze staan in de kleurencirkel tegenover de primaire kleur die niet in hun samenstelling zit en waar ze dus 'complementair' aan zijn. Deze informatie is interessant, want als je een primaire kleur wilt combineren met zijn complementaire kleur, moet het resultaat haast wel verleidelijk zijn, als je tenminste van contrasten houdt. Het beste voorbeeld hiervan is een monochroom rode border. Onnodig te zeggen dat het resultaat fascinerend is omdat de overvloed aan groen blad – groen is zijn complementaire kleur – voor harmonie zorgt. Over het algemeen kan zelfs een geringe extra toevoeging van een van de kleuren het contrast nog interessanter maken.

Het naast elkaar zetten van twee kleuren, een primaire kleur en zijn complementaire kleur, is een van de basisprincipes bij het ontwerpen van een border. Allemaal versterken ze de kwaliteiten van de ander, als je tenminste een harmonieuze dosering gebruikt. Als algemene richtlijn geldt dat de helderste van de twee beter niet dominant kan zijn.

[1] Rood/groen: rood is een van de drie primaire kleuren. Als je het combineert met zijn complementaire kleur, groen, die voortkomt uit een combinatie van de twee andere primaire kleuren, blauw en geel, krijg je een heel aantrekkelijk effect. De twee nuances gaan zonder strijd een dialoog aan. Ze verrijken elkaar ondanks het overduidelijke contrast dat ertussen bestaat. Een combinatie om niet te vergeten en makkelijk te realiseren dankzij de vele groene bladeren die er zijn.

[2] Blauw/oranje: het primaire blauw is zeldzaam in de tuin. Zijn koelte warmt op naast het secundaire oranje. Je bereikt alleen een visueel evenwicht als de hoeveelheid oranje kleiner is. In het tegenovergestelde geval zal de oranje overheersing misschien energiek ogen, maar ook snel op je zenuwen werken, zeker als je het op een groot oppervlak toepast. Fans van Van Gogh die zijn *Irissen* niet kunnen betalen, zullen de 50/50-optie kiezen.

[3] Geel/violet: geel, de helderste kleur die er is, wordt rustiger in contact met het kalme violet. Gebruik er niet te veel van als je een visueel evenwicht tussen de twee tonaliteiten wilt bereiken en de kracht van beide wilt benadrukken.

